

O'QUV TARBIYA JARAYONIDA PEDAGOGIK TEXNLOGIYALAR VA INTERFAOL USULLARINI QO'LLASH

Rahmonova Shoira Akmaljonovna

Ohangaron tumani 40-maktab boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7575197>

ARTICLE INFO

Received: 20th December 2022

Accepted: 28th December 2022

Online: 29th December 2022

KEY WORDS

“Pedagogik texnologiya”,
metodika, zamonaviy, ta'lim-
tarbiya, seminar, samara.

ABSTRACT

Ma'lumki, bugungi kunda ta'lim tizimi va jarayoniga kirib kelayotgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, ularni qo'llash borasida ko'plab ilmiy izlanishlar, bahs-munozaralar mavjud. Albatta, turli xil qarashga ega bo'lgan bu fikr-mulohazalar bir-birini inkor etmaydi, balki to'ldiradi, deb o'ylaymiz. Ushbu maqolada o'quv tarbiya jarayonida pedagogik texnologiyalar va interfaol usullarini qo'llash bo'yicha kerakli ma'lumotlar berilgan.

O'tmishga nazar tashlasak, “pedagogik texnologiya” atamasi g'arb pedagogika fani va amaliyotiga dastlab 1950-60-yillardan boshlab kirib kelgan. Shu kungacha olimlar tomonidan zamonaviy pedagogik texnologiyalar xususida ta'rif, tushuncha, izohlar juda ko'p bildirilgan. Lekin shuni aytib o'tish joizki, ayrim amaliyotchi o'qituvchilar tomonidan zamonaviy pedagogik texnologiya metodikaning aynan o'zi yoki darslarda interfaol usullar, texnika vositalaridan foydalanish deb qat'iy fikr bildirilmoqda. Shu bois o'qituvchilar orasida noto'g'ri tushuncha bo'lmasligi uchun pedtexnologiya va metodikani bir-biridan ajratib olish zarur. Bugungi kunda metodikaning o'zi ikki xil ma'noda ta'riflanadi, ya'ni, birinchidan, metodikaga fan sifatida qarash kerakligi, uning o'z predmeti va tadqiqot yo'nalishi e'tirof etiladi. Ikkinchi tomondan esa metodikaga metod va usullarning uyg'unlashuvi, ya'ni texnologik jarayon sifatida qaraladi. O'qitish texnologiyasi – bu jarayon. Agar metodikaga fan deb qaralsa, metodik

asoslarga ilmiy asoslar sifatida qaraladi. Bunda esa metodika va pedagogik texnologiyani bir-biriga tenglashtirib bo'lmaydi. Ya'ni, pedagogik texnologiyani kengroq ma'noda tushunish kerak. Chunki pedagogik texnologiya metodikadan farq qilgan holda faqat bilim berish emas, balki aniq maqsad va natijaga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni hamdir. Metodika, bizning fikrimizcha, ta'lim maqsadlariga yo'naltirilgan ta'lim mazmuni, o'qitishni tashkil etishning birgalikdagi majmuidir. Bir xil mazmunga ega bo'lgan metodika, uslub va usullar yoki metodik tizim ikki o'qituvchida ikki xil natija berishi mumkin. Pedagogik texnologiya qo'llanganda esa, turli o'qituvchilar turli yondashuvda turli xil vosita va usullardan foydalanishsada, bir xil natija olishlari mumkin. Bundan shunday xulosa qilish mumkinki, o'qituvchining shaxsi, mahorati va xarakteri metodikada aks etadi, ya'ni metodika o'qituvchiga natijani kafolatlamaydi. Pedagogik texnologiyalar esa, metodikadan farq qilgan holda ko'plab

olimlarning fikricha, ilmiy va amaliy xulosalarga asoslanadi. Pedagogik texnologiyalar metodika, didaktika hamda ta'lim-tarbiya nazariyasini inkor etmaydi, ularning o'rnini bosmaydi ham. U ma'lum algoritmlarni ishlab chiqadi, o'quv jarayonini konstruktsiya-laydi hamda kafolatlangan natijaga erishishning aniq va qat'iy yo'llarini belgilaydi.. Ushbu xulosalardan ko'rinib turibdiki, pedagogik texnologiyalarning ham, metodikaning ham o'z o'rnini bor. Lekin har qanday zamonaviy pedagogik texnologiyalar, har qanday yangi usul va metod-lar pedagogik jamoa, ota-onalar tomonidan yaxshi qabul qilinishi hamda ta'lim tizimining yaxshilanishi, rivojlanishi, shu bilan bir-ga o'quvchilarning shaxs sifatida kamol topishlariga ijobiy ta'sir ko'rsata olishi kerak. Buning uchun amalda qo'llanilayotgan yoki qo'lla-nilmoqchi bo'lgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar zamirida ilmiy asos-ijtimoiy, iqtisodiy, pedagogik, psixologik va falsafiy asos bo'lishi va ta'kidlab o'tilganidek, ta'lim tizimi va shaxs kamoloti, jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta'sir qila olishi lozim. Tajribadan ma'lumki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashda maktab o'qituvchilari va ota-onalar tomonidan ziddiyatlar, qarama-qarshilik va noroziliklar yuzaga kelishi mumkin (Bunga hozirgi qo'llanilayotgan reyting tizimini misol qilish mumkin). Bunday vaziyatlar yuzaga kelmasligi uchun, avvalo, quyidagilarni amalga oshirish zarur, deb o'ylaymiz: a) o'qituvchilarga qo'llanilmoqchi bo'lgan pedtexnologiya, uning maqsadi va kutiladigan natijalar to'g'risida to'liq axborot berish; b) qarorlar qabul qilinishi bosqichida mazkur masala yuzasidan o'qituvchilar orasida keng miqyosda muhokamalar o'tkazishni tashkil

etish va ularning fikr-mulohazalarini e'tiborga olish; v) o'qituvchilarning pozitsiyalariga ko'ra turli xildagi guruhlar bila tabaqalashtirilgan ishlar olib borish; g) moddiy, moliyaviy va psixologik yordam, moddiy texnik ta'minot, innovatsion faoliyatga ijobiy yondashishni shakllantirish; d) hamma o'qituvchilar uchun doimiy va majburiy ilmiy metodik o'qishlarni (muammoli seminar, konferentsiyalar, davra suh-batlari, treninglar) tashkil etish.

Ma'lumki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim tizi-miga kirib kelar ekan, kerakli pedagogik shart-sharoitlar bo'lishini taqozo etadi. Ko'pgina pedagog olimlarning ilmiy izlanishlaridan ma'lumki, agar pedagogika jarayonda moddiy-texnik ta'minot, mazmun, uslub, usul, o'qituvchi shaxsi o'zaro bir-biri bilan bog'liq holda ta'sir etsagina, bu jarayon mukammal va samarali bo'lishi mumkin. Gap zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim tizimida qo'llash xususida borar ekan, u maktab - kollej va oliy o'quv yurt-larining moddiy texnik ta'minotiga ham o'z talabini qo'yadi. Mashg'ulotlarni guruhlarga ajratib va individual o'tish uchun o'quvchi-talabalarning sinf va sinfdan tashqari faoliyatlarining o'zaro bog'liqligini ta'minlash, olgan bilim, ko'nikma va malakala-rini amalda qo'llash, qo'l mehnati, amaliy faoliyat jarayonida amalga oshirishlariga sharoit yaratishni (auditoriya, sinf xonasi, kutub-xona, sport zali, ustaxona va h.k.) ko'zda tutish muhimdir. Shuning-dek, o'qituvchining darsga puxta tayyorlanishi, kerakli materiallardan foydalana oshishi uchun zamonaviy pedagogik-psixologik, didaktik va falsafiy adabiyotlar, ilmiy-ommabop jurnallar, gazetalar, badiiy adabiyotlardan foydalana olishi uchun boy fondga ega

boʻlgan kutubxona, uning ishini engillashtirish uchun auditoriya, sinf xonalari kompyuter bilan taʼminlanishi ham muhimdir.

Hozirgi vaqtda Oʻzbekistonda jahon taʼlim maydoniga kirishga yoʻnaltirilgan yangi taʼlim tizimi qaror topdi. Bu jarayon bilan bir vaqtda pedagogik oʻquv-tarbiya jarayonining nazariyasi va amaliyotida sezilarli oʻzgarishlar sodir boʻlmoqda. Taʼlimdagi yondashuvlar tarkibi oʻzgarmoqda. Taʼlim tarkibi yangi protsessual mahoratlar, axborotlar bilan ishlash qobiliyatining rivojlanishi, ilmiy

muammo va bozor amaliyoti ijodiy echimining taʼlim dasturlarini individuallashtirishga qaratilishi bilan boyitilmoqda. Axborotning anʼanaviy usullari ogʻzaki va yozma nutq, telefon va global masshtabli telekommunikatsiyalarni ishlatish bilan almashtirilmoqda. Pedagogik jarayonning muhim tarkibini talaba bilan pedagogning shaxsga yoʻnaltirilgan oʻzaro munosabatlari tashkil etadi. Ijtimoiy bilimga teng boʻlgan pedagogik texnologiyalarning shakllanishida fanning roli ortib bormoqda.

References:

1. Karimov I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. – Toshkent.: Maʼnaviyat, 2008. – B. 173.
2. Karimov I.A. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Malakali pedagog kadrlar hamda oʻrta maxsus, kasb-hunar taʼlimi muassasalarini shunday kadrlar bilan taʼminlash tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar toʻgʻrisida. // Xalq soʻzi, 2012. 29 may, № 10.
3. Ishmuhammedov R. Innovatsion texnologiyalar yordamida taʼlim samaradorligini oshirish yoʻllari. - T., Nizomiy nomdagi TDPU, 2009.
4. Ochilov M. «Yangi pedagogik texnologiyalar» /Qoʻllanma. -Qarshi: Nasaf, 2000.